

ACC. NR.

No. 6852 : 1.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Sister Elvenberg
 Härad: Gottrö Härad Adress: Wedby Torshors.
 Socken: Asgerum Berättat av: Nils Gustaf Elvenberg
 Uppteckningsår: 1940. Född år 1875 i Asgerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J u l.

I mitt föräldrahem i Karlskrona dukades julbordet på det stora bordet i salen. Det skulle vara färdigt då det blev "julafton", då granen tändes och julklapparna delades ut. Ett tre-grenaljus stod mitt på bordet, i min barndom hörde det till att faster Lotten skulle stöpa dem, efter hennes död använde vi köpe-ljus. Dessa hemstöpta ljus var gula till färgen med långa veckor, som vi klippte med den vackert sirade ljus-sax, som låg på ett svartlackerat japanskt fat invid ljuset. Var och en av oss barn fick en julhög: underst låg en köpt vetebulle, flat och ungefär 20 cm, i diam., ovanpå den en hembakt saffrans-bulle, något mindre och överst det äpple, som man skulle äta nyårsdagens morgon för att förbli frisk under det kommande året. Runt högen stod: en gubbe och en gumma i vetedeg, och två julhjortar med hornen sammanhängande med ryggen, alla dessa köpta.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6852:2

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: Ester Ehrenberg

Härad: Östra Härad.

Adress: Wedeby Tor & Kors.

Socken: Agerum.

Berättat av: Nils Gustaf Ehrenberg

Uppteckningsår: 1940

Född år 1875 i Agerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De köpta vetebröden gavs även åt de gummor, som kom till julen. Också fick de några andra bröd/ som jag ej minns/ och någon sorts genomskinliga köpe- ljus.

Folket ute på Wedeby fick naturligtvis "jul- kost". Denna bestod av kaffe, socker och risgryn . Var och en fick även sin julhög och sitt ljus - dyra saker på den tiden, då en dräng i årlig lön hade 100 kronor.

Allt små- bröd till jul bakades av mamma: smörbakelser, konjaskransar, peppar- kakor och pepparnötter. Matbröd köptes alltid.

Så länge ^{tillbaka} jag kan minnas hade vi julgran.^I (min pappas hem förekom ej julgran under hans tidigare år / 1820-talet/, jag tror ej ens att han hade sett en. Om de någonsin hade julgran kan jag ej heller med visshet uttala mig om. Under min barndom och ungdom hade ej tjänstefolket, t. ex. kuskens julgran och med folket ute på Wedeby var det samma förhållande, de kunde sig ej om att ställa

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6852:3.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Ester Ehrenberg
 Härad: Östra Härad Adress: Wedeby Torshors
 Socken: Agerum Berättat av: Nils Gustaf Ehrenberg
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1875 i Agerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När jag kom till Wedeby / 1900/föreslog jag dem att låta hugga granar i marken, när jag fick min huggen och så kom folket här att börja använda julgran.

Ursprungligen hade vi till granen en träfot i korsform, denna fick snart vika för en modernare järn-ring med fötter. Granen var mycket enkelt utstyrd: ljus / köpta, vita /, kassar, klippta av oss barn och fyllda med godsaker / bl. a. pepparnötter/ Under smakförellets tid kom glittret och alla de andra prydnaderna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6852:4Landskap: BlekingeUpptecknat av: Ester ElvenbergHärad: Östra HäradAdress: Wedelby TorrkorsSocken: Augerum

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940Född år 1916 i AugerumLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En rest av julbordet och julhögarna i min fars föräldrahem förekommer ännu i mitt. Det stora bordet i lek-rummet skall jul-aftons morgon vara utstyrt på följande vis: mitt på bordet en kruka, eller skål med fem ljushållare, var och en med ett ljus för vart barn /ett skärt, ett blått, ett grönt etc./ Kring denna ligga julhögarna: en gubbe, en gumma, en bock, en gris i pepparkaksdeg, samt en marzipan-gris. Pepparkakorna hembakade, uttagna med bleckmått och sirade med vita sockerränder, marzipanen köpt. Det ansågs som en hederssak att ej röra julhögen för tidigt. Naturligtvis förekommer även den obligatoriska papperskrubban, inköpt av min mor då hon var nygift / /

"Jul-kosten" - kaffe, gryn, ljus- utdelades ännu ^{till/} för ungefär

S. 4. F. 32

ACC. N:R.

No. 6852:5.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Esten Ehrenberg
 Härad: Östra Härad Adress: Wedeby Torskörs
 Socken: Augerum Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1916 i Augerum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tio år sedan, då den sista av de gamla avled. Ungefär vid den tiden övergick den övriga julbegåvningen, som bestått i svarta yllestrumpor och leksaker till barnen till enbart leksaker och även gott-påsar med apelsiner, äpplen, nötter och karameller. Under det att i min farfars tid mjölkbudet från staden medförde gåvorna har det under min fars varit sed att överlämnandet skett genom en tomte. Detta har skett varje år sedan 1905. Även denna sed har införts av min mor.

Den förändring, som julgranens utstyrsel undergått, är närmast, att papperskaramellerna avlöst kassarna / det förekom dock att vi klippte sådana, som mycket små/ samt att julgransfoten blivit mera praktisk med vattenbehållare för trädet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 6852:6

Landskap: Blekinge..... Upptecknat av: Ester Ehrenberg.
 Härad: Östra härad..... Adress: Wedeby, T o r s k o r s.
 Socken: Augerum..... Berättat av: Nils Gustaf Ehrenberg.
 Uppteckningsår: 1940..... Född år 1875 i Augerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Torv. Torvberedning och torvrensning.

T o r v o c h t o r v b e r e d n i n g.

Ur de små blekingska skogsmossarna - starr- och näverkärr - hämtades förr torv, och denna bereddes på ett sätt, som jag väl erinrar mig. Sista gången denna torvberedning förekom här på orten var under förra kriget, då den nyttjades som bränsle. Under min fars tid nyttjades torv här allmänt som bränsle, dock inte i hushållet, men i växthusen.

Tre olika metoder för torvberedning förekom: Ältningen, som är den äldsta, direkt stickning, som icke är fullt så gammal samt kultorvberedning.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. N. 6852:7

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Ester Elenberg
Härad: Östra Vänd. Adress: Wedeby, Torvskors.
Socken: Augerum. Berättat av: Nils Gustaf Elenberg
Uppteckningsår: 1940 Född år 1875 i Augerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid ältningen användes följande redskap: Träskoffan, svarande mot en grep, ett redskap i björk, tillverkat av hemslöjdare i skogen och gjord i ett enda stycke. Torvspaden var gjord på samma sätt, men då den i motstats mot föregående inte skulle användas som ös- redskap utan som stick-d:o, var bladet rakt och tunt, utan uppåtsvängda kanter. Laven var tillverkad av bräder, en tillräckligt stor men grund låda, som nyttjades vid ältningen. Pumpen var gjord av fyra bräder, sammanspikade till ett rör, en av dem kortare än de andra. Till pump- röret hörde en pump- stång litet längre än röret och med en tvärslå upptill som handtag. Vid nedre ändan en påse av skinn.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M.6852:8

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Ester Ehrenberg
 Härad: Östra Härad Adress: Wedely Tor 1 No 25
 Socken: Augerum Berättat av: Nils Gustaf Ehrenberg
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1875 i Augerum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ältningen försiggick under 1/ ösning 2/ ältning 3/ utösning i
 "brean" 4/ skärning el. stickning 5/ "kuvning", varpå passning följde

Till att börja med grävdes ett dike från utloppet upp mot mossen och ett torkfält, "brean", avröjdes. Intill diket grävdes torvaren, vilken utnyttjades med hjälp av pumpen och gjordes så vattenfri, som möjligt. Härpå östes det, som fanns i graven m. träskoffan i laven, dess innehåll trampades tills det blev en enda plastisk massa. Detta var "ältningen". Massan utöstes därpå på torkfältet, där den fick ligga tills den satt sig, varpå den stacks i rutor å 0,10 x 0,10 och fick ligga tills den "skinnat sig", d.v.s. blivit blank och slät på ytan. Efter detta "kuvades" den = staplades i en konformig stapel detta för luftningens skull. Den staplade torven måste passas noga och ofta omkuvad, så att den blev tillräcklig torr för bärgning.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6852:9.

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Ester Elvenberg
Härad: Östra Härad. Adress: Wedeby, Torvskors.
Socken: Augerum. Berättat av: Nils Gustaf Elvenberg.
Uppteckningsår: 1940 Född år 1875 i Augerum.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den fördes så in i en vid mossen förefintlig bod, eller ett skjul, Oftast murades tre väggar av torv- fyrkanterna, torven kastades in och en fjärde vägg tillmurades, varpå ett brädtak lades ovanpå. Genom att torvbitarnas blanka sida vändes utåt, voro dessa väggar synnerligen motståndskraftiga mot vädrets påverkningar.

En variant av denna metod är den s.k. kultorvberedningen, vilken tillgick så, att när ävjan östes ut laven rullades den direkt i kulor och kuvades. Denna metod var tekniskt sett överlägsen den föregående och gav en utmärkt torv.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6852:10.

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Ester Ehrenberg.
Härad: Östra Härad. Adress: Wedeby, Torsköfs.
Socken: Augerumi. Berättat av: Nils Gustaf Ehrenberg.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1875 i Augerumi.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En något yngre metod är den direkta stickningen, varvid torven stacks direkt ur graven. Man utelämnade ältningen i laven, men gick även miste om dennas fördelar, varför denna metod gav en dålig torv.

Vid ältningen bestod arbetslaget av tre karlar, varav en var befälhavare och hade ackordet. Han skötte passningen av kuvarna. Såväl vid ösningen som vid ältningen voro arbetarna barfota, då det var ett vått och smutsigt göra.

Vid kultorvberdningen användes barn att rulla kulorna.

Skriv endast på denna sida!